

А. В. Міняйлова, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (м. Миколаїв)

ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ НА ПРОБЛЕМУ ГУМАНІСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОМУ КОНТЕКСТІ

Міняйлова А. В.

Еволюція поглядів на проблему гуманістичного виховання особистості в історико-педагогічному контексті

У статті проведено ретроспективний аналіз еволюції поглядів на проблему гуманістичного виховання особистості в історико-педагогічному контексті. Проаналізовано погляди на проблему особистості та її гуманістичного виховання на різних етапах розвитку суспільства. Простежено динаміку розвитку гуманістичних ідей від зародження до сьогодення.

Ключові слова: проблема особистості, гуманістичне виховання, розвиток гуманістичних ідей, ретроспективний аналіз, історико-педагогічний контекст.

Міняйлова А. В.

Эволюция взглядов на проблему гуманистического воспитания личности в историко-педагогическом контексте

В статье проведен ретроспективный анализ эволюции взглядов на проблему гуманистического воспитания личности в историко-педагогическом контексте. Проанализированы взгляды на проблемы личности и ее гуманистического воспитания на разных этапах развития общества. Прослежена динамика развития гуманистических идей от зарождения до настоящего времени.

Ключевые слова: проблема личности, гуманистическое воспитание, развитие гуманистических идей, ретроспективный анализ, историко-педагогический контекст.

Постановка проблеми. Проблема гуманістичного виховання особистості сьогодні набуває величезної значущості й актуальності в умовах гуманістичної парадигми розвитку суспільства в усіх сферах життєдіяльності людини, і, перш за все, в освітній галузі. Гуманістичне виховання дітей та молоді є одним з пріоритетних напрямів національної системи освіти, про що наголошено у

Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Законі України „Про освіту”, Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти та інших офіційних нормативно-правових документах держави.

Проблема гуманістичного виховання особистості ґрунтується на розумінні сутності людини та її місця у світі, що має дуже давні витoki і значною мірою трансформувалося протягом розвитку суспільства та його свідомості. Тому формування нових підходів до вирішення зазначеної проблем потребує її глибинного аналізу в історико-філософському контексті.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема гуманістичного виховання особистості є предметом досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних учених у галузі педагогіки, психології, філософії, соціології: Г. Балла, І. Беха, Г. Васяновича, С. Гончаренка, І. Зязюна, А. Макаренка, Ю. Мальованого, А. Маслоу, К. Роджерса В. Сухомлинського, А. Суценка та ін.

Метою статті є ретроспективний аналіз еволюції поглядів на проблему гуманістичного виховання особистості в історико-філософському контексті. Відповідно до мети поставлено **завдання:** 1) проаналізувати погляди на проблему особистості та її гуманістичного виховання на різних етапах розвитку суспільства; 2) простежити динаміку розвитку гуманістичних ідей від зародження до сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Гуманістичне виховання особистості втілює у собі ідеї гуманізму і бере початок у Стародавньому світі. Саме в епоху Античності на території Стародавнього Китаю, Греції та Риму зародились перші гуманістичні ідеї, які найбільш яскравого вияву набули у Конфуція, Протагора, Демокрита, Сократа, Платона, Аристотеля, Епікура, Лукреція, Цицерона, Марка Аврелія, Сенеки та ін. Так, головний принцип конфуціанства – „Не роби людям того, чого не хочеш собі” й сьогодні залишається актуальним.

У Стародавній Греції та Римі людина стала об'єктом філософських роздумів у V–IV ст. до н.е. Філософи почали замислюватись над цінністю людини, її особливим місцем у світі завдяки усвідомленню її причетності до

створення законів в умовах розвитку демократії. До того часу людина розглядалась у загальному контексті як частка Космосу поряд з усіма представниками живої і неживої природи.

Стародавні мислителі намагалися знайти відповіді на питання природи людини, співвідношення її душі і тіла, людини і суспільства. Особливо цінним гуманістичним спадком Стародавнього світу для сучасної педагогічної науки є зародження ідеї природовідповідності виховання, згідно з якою у процесі виховання повинні враховуватись природні здібності людини. Ця ідея є однією з фундаментальних засад гуманістичної педагогіки сьогодення.

В Еллінійську епоху відбувається переорієнтація філософських поглядів від держави до індивідуальності, оскільки стає очевидним, що державою керують не всі, а лише одна людина чи група людей. Проте інтерес до особистості носить стихійний, розрізнений, суперечливий характер і спрямований не на людину як таку, а лише на аристократію, причетну до керування державою.

Особливої уваги в контексті нашого дослідження заслуговує вчення давньоримського філософа Цицерона, який ввів поняття „людяність” (*humanitas*) яке означало людинолюбство, співучасть, дружелюбність тощо. Воно характеризувало духовну і соціальну сфери людини, її культурність і цивілізованість, характер її міжособистісних стосунків. Пізніше до значень цього терміну додалися освіченість людини та її причетність до наук.

Філософія Цицерона була першою суто гуманістичною системою Стародавньої Греції та Риму, оскільки ґрунтувалася на людяності і була однаково справедливою для всіх класів людей – від рабів до правителів, у чому переґукувалася з філософією Конфуція.

Проте, античне розуміння сутності й значущості людини ще не можна вважати гуманізмом у прийнятому сьогодні розумінні, оскільки лише окремі філософи (Конфуцій, Цицерон, Сенека) визнавали цінність кожної людини та рівність всіх людей від природи. Таким чином, в епоху Античності гуманізм ще не сформувався як філософсько-педагогічний напрям, але зароджувались перші

гуманістичні ідеї, особливо цінними з яких були ідеї людинолюбства, рівності всіх людей від природи, природовідповідного виховання, сприйняття людини такою, якою вона є тощо, які набули подальшого розвитку в епоху Середньовіччя та Відродження.

Філософські та педагогічні погляди мислителів Середньовіччя на проблему людини та її місця в світі носили теоцентричний характер, що пов'язувалося з розвитком і становленням християнства. Людина уявлялася як творіння Бога, подібне до нього, що й сприяло підвищенню інтересу до неї. На відміну від людини в античному розумінні, людина Середньовіччя мала певну самостійність, право волевиявлення, незалежність від Космосу, але повністю підкорялася Творцю.

Найбільший внесок у розвиток гуманістичних ідей в епоху Середньовіччя зробили представники духовенства П'єр Абеляр, Фома Аквінський, Августин Блаженний, Северин Боецій, Іоанн Кассіан, Вільям Оккам та ін.

Важливе значення у зародженні й розвитку ідей гуманістичного виховання має Шартрська школа, створена наприкінці X століття у Франції як гуманістично спрямований освітньо-філософський заклад. Найбільший внесок у світову педагогічну науку взагалі й у розвиток ідей гуманістичного виховання зокрема школа зробила у XII столітті під керівництвом Бернара і Тьєррі Шартрських.

В епоху Відродження відбувається значний стрибок у розвитку науки і техніки, внаслідок чого змінюється уявлення про сутність людини та її місце у світі, відбуваються спроби пояснити їх за законами природи. Середньовічний теоцентризм поступається антропоцентризму. Ідеї гуманістичного виховання, започатковані в Античності і розвинені у Середньовіччі, набувають нового значення, переосмислюються, розширюються, виходячи на новий рівень.

Зародження гуманізму в Європі багато вчених пов'язують з ім'ям Франческа Петрарки, в центрі уваги якого був внутрішній світ особистості людини, проблеми її земного існування, напрями розвитку людського суспільства. Гуманістичних філософсько-педагогічних поглядів дотримувались

також Томмазо Кампанелла, Мішель Монтень, Томас Мор, Франсуа Рабле, Вітторіно да Фельтре, ставлячи людину на перше місце у світовому порядку, на відміну від середньовічного теоцентризму, де на першому місці був Бог.

У центрі уваги цих мислителів постає людина, її взаємодія із соціумом, проблеми її свободи як вирішального виміру її існування. Людина постає як самостійна, діяльна істота, здатна вирішувати свою долю і здатна до постійного розвитку. Цінність особистості визначається її діяльністю та особистими заслугами. Це цілком, на наш погляд, відбиває характер епохи.

Таке переосмислення місця людини у Всесвіті сприяло пошуку нових шляхів виховання, нових педагогічних ідей. І, внаслідок, на початку XV ст. в Європі виникає ряд шкіл, зосереджених на вихованні і формуванні особистості, які очолювали педагоги-гуманісти Вітторіно да Фельтре, Гуаріно ді Верона, Гаспаріно Барціц та ін. Навчання в таких школах не розмежувалось із вихованням, знання виступало як необхідний елемент загального виховання. Виховною метою цих шкіл було формування гуманістичної особистості, а виховним ідеалом – гуманна, високоосвічена, моральна особистість з активною громадянською позицією, прагненням добродійних вчинків [8].

Значний внесок у розвиток гуманістичного мислення зробили представники німецької класичної філософії І. Кант, Й. Фіхте, Г. Гегель, Й. Герbart, Й. Герде, Ф. Шеллінг та ін. Так, І. Кант сформулював етичне поняття „категоричний імператив” – загальне необхідне приписання, яке має силу безумовного принципу поведінки людини. І, на думку І. Канта, в природі існує лише один категоричний імператив – „Роби так, немовби максима (принцип) твого вчинку за допомогою твоєї волі повинна була б стати загальним законом природи” [4]. В основі категоричного імперативу має бути моральність. А людина діє морально, на його думку, лише тоді, коли в основу її поведінки покладено обов’язок перед людиною як такою і перед людством в цілому. Тим самим І. Кант визнає людину найвищою цінністю в світі.

Надаючи пріоритетного значення духовній складовій особистості людини як відбитку світової духовної культури, Г. Гегель наголошував на вихованні

гуманістично спрямованої, високоморальної особистості: “Педагогіка – це мистецтво творення моральних людей; вона розглядає людину як природну істоту і показує шлях, йдучи яким, вона знову народжується, а її первинна природа перероджується в іншу, духовну природу таким чином, що це духовне стає у ній звичкою” [2, с. 205].

Ідеї гуманістичного виховання особистості знайшли своє відображення у роботах французьких матеріалістів XVIII ст. К. Гельвеція, Д. Дідро, П. Гольбаха та ін. Так, за К. Гельвецієм, єдина мета виховання – виховання особистості, здатної спрямувати своє особисте благо на „благо нації”.

Значний внесок у теорію гуманістичного виховання зробив видатний чеський філософ-гуманіст-педагог Я. А. Коменський. Педагогічна система, розроблена ним, носила суто гуманістичний характер і протиставлялася традиційному на той час схоластичному навчанню і вихованню, де панували тілесні покарання, приниження та пригнічення дітей. Він започаткував принципово новий гуманістичний тип шкільного закладу, навчально-виховний процес якого був спрямований на навчання та виховання дітей через розуміння, повагу і любов до них. Я.-А. Коменський прагнув зробити процес пізнання світу дитиною цілісним, радісним та яскравим. Лише за таких умов, на його думку, можна було виховати високоосвічену особистість, пройняту ідеями гуманізму, повну любові до людей, до свого народу та турботи про „благополуччя людського роду”, що було основоположною метою його педагогічної системи. У процесі формування такої особистості великої перетворювальної сили педагог надавав гуманістичному вихованню [5, с. 8–10].

Я.-А. Коменський вважав кожну особистість здатною досягти великих вершин у навчанні і пізнанні світу за умов правильно організованого навчально-виховного процесу, а саме за умов створення педагогом таких умов навчання і виховання дитини, які б сприяли її саморозвитку.

Принцип природовідповідності виховання і навчання як стрижневий у його педагогічній системі мав забезпечити відповідність педагогічних законів законам природним. Він базувався на ідеї природної рівності всіх людей (при

певній індивідуальності природних задатків) і передбачав індивідуальний підхід до кожної дитини [5, с. 8].

Гуманістичні ідеї Я.-А. Коменського вивели світову педагогіку на принципово новий рівень, а його педагогічна система, визначаючи розуміння, волю і діяльність вихованця основними складниками педагогічного процесу, започаткувала нове, гуманістичне бачення особистості дитини.

Ідеї природовідповідності виховання і навчання, висунуті в епоху Відродження й обгрунтовані Я.-А. Коменським, були переосмислені і доповнені у працях філософів-гуманістів доби Просвітництва Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, І. Песталоцці та ін., які позиціонували гуманне ставлення до дитини, повагу до неї та наголошували на її цінності як особистості.

Подальшого розвитку гуманізм як уже сформована течія набуває у ХІХ ст. у творчості російських та українських педагогів-мислителів: В. Белінського, В. Бехтерева, М. Добролюбова, П. Лесгафта, М. Пирогова, М. Шелгунова, К. Ушинського, Г. Сковороди, О. Духновича, Б. Грінченка, І. Франка, М. Коцюбинського, П. Юркевича та ін.

Розглядаючи проблеми гуманістичного виховання особистості з різних точок зору і здійснюючи різні підходи, прогресивні російські мислителі ХІХ ст. одностайні в думці, що його основною складовою має бути виховання Людини: „Піклуйтесь, перш за все, про те, щоб ваш вихованець став людиною в істинному значенні цього слова” (М. Чернишевський) [1, с. 195]. І виховати таку Людину можна лише через любов до неї. Вони позиціонували ідеї людинолюбства, наполягаючи на тому, що людина людині –рівноправна особистість для співтворчості і співпраці.

Розглядаючи дитину найвищою цінністю в світі, а любов до неї – необхідною умовою виховання, виступаючи проти пригнічення дитини вихователем і батьками, гуманісти акцентували на тому, що дитина – така сама особистість, як і доросла людина, вона самостійна, має право на свою думку і народжена для того, щоб бути щасливою, а не заради втіхи дорослих людей.

К. Ушинський доповнив гуманістичні ідеї ідеями народної педагогіки,

крізь призму якої він розглядав усі освітні процеси, – виховуючи дитину у гуманістичному дусі, потрібно враховувати не лише її природні задатки та психофізіологічні особливості, а й національну приналежність.

Розвиток української педагогіки у XVIII – поч. XX ст. відбувався у складних суспільно-політичних умовах, а саме в умовах колонізації частини західних українських земель Австрійською імперією та належності до складу Російської імперії Наддніпрянщини, що, безумовно, мало великий вплив на формування провідних напрямів розвитку української педагогічної думки. Ідеї національного визвольного руху відбивалися у педагогічній науці, про що свідчить чимала кількість науково-педагогічних та літературних джерел, автори яких – видатні українські педагоги, суспільно-політичні діячі, письменники, філософи Б. Грінченко, М. Драгоманов, О. Духнович, М. Коцюбинський, П. Куліш, Г. Сковорода, М. Сумцов, Л. Українка, Ю. Федькович, І. Франко, Т. Шевченко та інші – зіграли величезну роль у боротьбі українського народу за право існування своєї культури, освіти, виступаючи за реформу українських шкіл, розбудову власної національної системи освіти на культурно-історичних засадах українського народу.

Проблеми гуманістичного виховання особистості розглядалися крізь призму народної педагогіки в контексті національного виховання як єдиного шляху гуманістичного перетворення українського суспільства й держави (О. Духнович, Г. Сковорода, І. Франко). Українські педагоги вважали принцип природовідповідності виховання одним з основоположних у гуманістичному вихованні і наголошували на необхідності здійснення індивідуального підходу до кожної дитини як обов'язкової умови для розкриття і розвитку її природних гуманістичних якостей – людяності, терплячості, здатності до співчуття, розуміння, доброчесності, поваги до іншої людини, справедливості тощо, але, на наш погляд, здебільшого з метою формування національної свідомості, виховання патріотичності, а не заради самої особистості. Такий виховний ідеал Г. Сковорода називав „істинною людиною” [6, с. 160].

Великий внесок у подальший розвиток ідеї гуманістичного виховання особистості за часів Української Народної Республіки, який продовжував відбуватися у контексті націоналізації системи освіти, зробили українські педагоги, суспільно-політичні діячі Г. Ващенко, М. Грушевський, І. Огієнко, С. Русова та ін. Продовжуючи боротьбу за українізацію школи, вони надали проблемі гуманістичного виховання нового бачення. Вони виступали за гуманістичність і демократичність народної освіти як необхідної умови національного, духовного та інтелектуального відродження України, за доступність та обов'язковість освіти для дітей всіх верств населення незалежно від соціального чи будь-якого іншого рівня.

Значний внесок у вирішення проблем гуманістичного виховання зроблено класиками педагогіки А. Макаренком і В. Сухомлинським. Надаючи вихованню у становленні особистості не меншого значення, ніж навчанню, і розглядаючи їх як єдиний, нерозривний, послідовний процес впливу на дитину, А. Макаренко закликав дотримуватись індивідуального підходу та уникати шаблонів і стереотипів у вихованні: „Було б неймовірним верхоглядством ігнорувати людську різноманітність і питання про завдання виховання намагатися втиснути в загальний для всіх словесний рядок” [7, с. 169]. Гуманістичне виховання особистості дитини педагог розглядав у контексті трудового виховання і виховання в колективі. Він був упевнений, що колективна праця позитивно впливає на мотивацію поведінки дитини, формування її світогляду, засвоєння моральних цінностей та розуміння свого особистісного значення для колективу і для суспільства в цілому. На його думку, саме у трудовому процесі під час виконання колективної продуктивної праці у дитини відбувається формування моральних особистісних якостей (здатність до співчуття, розуміння, доброзичливості) і виховується гуманне ставлення до інших людей – членів колективу. При цьому, на думку педагога, колектив не „поглинає” особистість, він надає їй можливості залишатися індивідуальністю, розвивати свої творчі здібності.

Найвищої вершини теорія і практика гуманістичного виховання

особистості набули у педагогічній системі видатного українського вченого В. Сухомлинського, який узагальнив, систематизував, переосмислив, поглибив, розширив та наповнив новим змістом педагогічні ідеї і здобутки попередників-гуманістів. У своїх творах, присвячених проблемам гуманістичного виховання, „Про виховання”, „Як виховати справжню людину”, „Серце віддаю дітям”, „Шлях до серця дитини” та ін. В. Сухомлинський глибоко розкриває сутність таких понять як гуманізм, людяність, гідність, терпимість, тактовність, відповідальність, патріотизм, любов, теоретично обґрунтовує необхідність та значущість виховання у дитини почуття совісті, сорому, справедливості, скромності, щедрості, милосердя та формулює цілу низку практичних порад щодо втілення цих ідей у життя: „Ти народжений людиною; але Людиною потрібно стати” [9, с. 17].

Провідна ідея педагогічної системи великого гуманіста у тому, що кожна дитина, кожна людина гідна того, щоб бути щасливою, і має право бути такою.

Виховання людяності, яке, на думку вченого, відбувається через створення добра людям, і всебічний гармонійний розвиток у педагогічній системі В. Сухомлинського ми бачимо як єдиний двосторонній процес: через створення добра іншим людям людина вдосконалює свої моральні гуманістичні особистісні якості і навпаки – саме через реалізацію внутрішньої потреби бути чуйною, справедливою, терпимою, тактивною у ставленні до інших людей у людини виховується людяність як найвища мета її гуманістичної вихованості.

Нові ідеї у вирішенні проблеми гуманістичного виховання в контексті особистісно-орієнтованого підходу внесли сучасні зарубіжні вчені С. Френе, М. Монтессорі та ін. Педагогіка С. Френе була сконцентрована на всебічному гармонійному розвитку дитини за умов здорового взаємовпливу особистості і суспільства: розумно організоване суспільство виховує особистість, яка потім сприяє розвитку гармонійного і впорядкованого суспільства, повністю реалізуючи себе як особистість. В основу педагогічної системи М. Монтессорі покладено ідеї свободи вибору дитини, невтручання дорослих у розвиток тих здібностей та схильностей, які дитина має від природи, та зацікавленості

дитини у пізнанні світу як основоположної рушійної сили формування особистості.

Взагалі, у ХХ ст. психолого-педагогічна наука виходить на принципово новий рівень з питань розвитку особистості завдяки чисельним дослідженням зарубіжних вчених. Виокремились такі нові напрями як психодинамічний (З. Фрейд, А. Адлер, К. Юнг), его-психологічний (Е. Еріксон, Е. Фромм, К. Хорні), диспозиційний (Г. Олпорт, Р. Кеттел, Г. Айзенк), навчально-біхевіоральний (Б. Скіннер), соціально-когнітивний (О. Бандура, Дж. Роттер), когнітивний (Дж. Келлі), гуманістичний (А. Маслоу), феноменологічний (К. Роджерс). А. Маслоу започаткував гуманістичну психологію, що, в свою чергу, сприяло створенню гуманістичної педагогіки, головною метою якої є гуманістичний розвиток особистості, її самоактуалізація, відкритість для сприймання нового досвіду, здатність на свідомий і відповідальний вибір у різноманітних життєвих ситуаціях. Теорія самоактуалізації А. Маслоу ґрунтується на гуманістичних поглядах на освіту, сутність яких полягає у сприйманні особистості такою, якою вона є, у допомозі їй зрозуміти та реалізувати власні бажання, прагнення, можливості.

Наприкінці ХХ ст. – початку ХХІ ст. у зв'язку з переходом від індустріального суспільства до інформаційного і пов'язаними з ним цивілізаційними змінами гуманізм стає провідним напрямом розвитку суспільства. Він постає у центрі різноманітних суспільних течій, ідейних рухів у всьому світі, в результаті яких утворюються нові спілки та асоціації (Міжнародна гуманістична та етична спілка, Американська асоціація гуманістів, Російське гуманістичне суспільство, Голландська гуманістична ліга, Індійська радикальна гуманістична асоціація та ін.), які відстоюють гуманістичні ідеали, пропагандуючи гуманістичні цінності, що, на наш погляд, є логічним, закономірним продовженням розвитку ідей гуманізму, зароджених ще за часів Античності.

В Україні проголошується концепція гуманізації освіти, що полягає в „утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, найповнішому

розкритті її здібностей та задоволення різноманітних освітніх проблем, забезпечення пріоритетності загальнолюдських цінностей...” [3], про що зазначено у державній національній програмі „Освіта” („Україна ХХІ століття”).

Висновки. Отже, ретроспективний аналіз еволюції розвитку ідей гуманістичного виховання особистості від Стародавнього світу до наших часів свідчить про неухильне зростання їх значущості і постійне доповнення змісту завдяки новим пошукам та відбитку історичних подій, що стало міцним підґрунтям для сучасних наукових досліджень визначеної проблеми.

Література

1. **Белинский В. Г.**, Герцен А. И., Чернышевский Н. Г., Добролюбов Н. А. Педагогическое наследие / Сост. А. Ф. Смирнов. – М. : Педагогика, 1988. – 384 с.
2. **Гегель Г.** Философия права : [пер. с нем. / ред. и сост. Д. А. Керимов и В. С. Нерсесянц] / Г. Гегель. – М. : Мысль, 1990. – 524 с.
3. **Державна** національна програма „Освіта” („Україна ХХІ століття”) // Історія української школи і педагогіки : хрестоматія. – К. : Знання, 2005. – С. 600–623.
4. **Кант И.** Сочинения в шести томах / Иммануил Кант. – М. : Мысль, 1963–. – (Философское наследие).
Т. 3. – 1964. – 799 с.
5. **Коменский Я. А.**, Локк Дж., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И. Г. Педагогическое наследие / сост. В. М. Кларин, А. Н. Джуринский. – М.: Педагогика, 1988. – 416 с.
6. **Любар О. О.** Історія української школи і педагогіки : навч. посіб. / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко ; за ред. О. О. Любара. – К. : Т-во „Знання”, КОО, 2003. – 450 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

7. **Макаренко А. С.** Педагогические сочинения : [в 8 т.] / А. С. Макаренко ; под ред. М. И. Кондакова и др. – М. : Педагогика, 1983. – Т. 1. – 1983. – 368 с.

8. **Николаева Н. И.** Гуманистическая школа Витторино да Фельтре / Н. И. Николаева // Гуманистическая мысль, школа и педагогика эпохи Средневековья и начала Нового Времени (исследования и материалы). – М. : Изд. АПН СССР, 1990. – С. 48–58.

9. **Сухомлинский В. А.** О воспитании / В. А. Сухомлинский. – М. : Изд-во полит. лит-ры, 1975. – 272 с.

Minyaylova A.V.

Evolution of the Approaches to the Personality Humanistic Education Problem in Historical and Pedagogical Context

The retrospective analysis of the evolution of approaches to the problem of personality humanistic education in historical and pedagogical context has been made in the article. The approaches to the problem of personality and his humanistic education on different stages of society development have been analyzed. The dynamics of humanistic ideas development has been traced.

Key words: the problem of personality, humanistic education, humanistic ideas development, retrospective analysis, historical and pedagogical context.

Відомості про автора

Міняйлова Алевтина Володимирівна – кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри сучасних мов Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (м. Миколаїв). Основні наукові інтереси зосереджені навколо проблематики гуманістичного виховання студентів.

Стаття надійшла до редакції 26.08.2012 р.

Прийнято до друку 28.09.2012 р.